

Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft

---

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 17 januari 2017 att ge bl.a. näringsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft samt följdmotioner.

Näringsutskottet begränsar yttrandet till motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 1, 2, 6, 13, 22, 23, 25, 26 och 32, 2016/17:3566 (KD) yrkandena 1, 2, 6, 11, 13, 14 och 19, 2016/17:3567 (L) yrkandena 1, 2, 11 och 22 samt 2016/17:3568 (M) yrkandena 1, 2, 9, 23, 26, 28 och 30–32.

Sammanfattningsvis föreslår näringsutskottet att utbildningsutskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden som utskottet uttalar sig om.

I yttrandet finns 10 avvikande meningar (M, SD, C, L, KD).

Utskottets överväganden

Inledning

Enligt riksdagsordningen bereder näringsutskottet bl.a. ärenden om allmänna riktlinjer för näringspolitiken och forskningsfrågor som hänger samman med dessa. I propositionen lämnas ett antal förslag till lagändringar. Förslagen berör inte näringsutskottets beredningsområde. Näringsutskottet berörs huvudsakligen av propositionens avsnitt om politikens inriktning och satsningar för att stärka forskning och innovation (avsnitt 4), förstärkning av rymdforskning och rymdverksamhet (avsnitt 8.2.2), särskilda åtgärder för att stödja svensk forskning och innovation (avsnitt 8.2.9), samverkansprogram genom strategiska innovationsområden (avsnitt 9.1), ökad effektivitet i insatser för främjande av innovation och näringsliv (avsnitt 9.2.5), starka gränsöverskridande forsknings- och innovationsmiljöer (avsnitt 10) och attraktiva villkor för investeringar och innovation (avsnitt 11) samt motsvarande delar i följdmotionerna (totalt 29 yrkanden).

Den 14 februari 2017 fick utskottet information av Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (Iva).

Propositionen

Politikens inriktning och satsningar för att stärka forskning och innovation

Regeringens bedömning är att det behövs ett nytt fokus för forsknings- och innovationspolitiken för att främja ett mer effektivt och långsiktigt resursanvändande samt en starkare och tydligare samverkan mellan universitet och högskolor och det omgivande samhället.

Regeringens nya mål för forskningspolitiken är att ”Sverige ska vara en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt”.

Regeringen pekar ut tre uppföljningsbara delmål för tidsperioden.

- Sverige ska vara ett internationellt attraktivt land för investeringar i forskning och utveckling. De offentliga och privata investeringarna i forskning och utveckling bör även fortsatt överskrida EU:s mål.
- En övergripande kvalitetsförstärkning av forskningen ska ske och jämställdheten öka.
- Samverkan och samhällspåverkan ska öka.

Förstärkning av rymdforskning och rymdverksamhet

Regeringen anför att det för närvarande sker omfattande förändringar av rymdverksamheten, i Europa och globalt. Detta ställer enligt regeringen krav på nya arbetssätt och verktyg och därmed även förstärkta resurser. Regeringen redogör också för vissa investeringar som har gjorts på området inom EU, och framhåller de beräkningar som regeringen gjort i budgetpropositionen för 2017 och den där aviserade särskilda satsningen på rymdforskning och rymdverksamhet. Av propositionen framgår vidare att Rymdutredningens betänkande En rymdstrategi för nytta och tillväxt (SOU 2015:75) har remissbehandlats och att förslagen i betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Särskilda åtgärder för att stödja svensk forskning och innovation

Regeringen ser ett behov av att effektivisera, stärka och samla forskningsfinansiärernas internationella insatser för att ge universitet och högskolor, andra forskningsutförare och innovatörer de bästa förutsättningarna att verka internationellt och för att Sverige ska kunna stå starkt på en global arena. Regeringen avser därför att ge Verket för innovationssystem (Vinnova) i uppdrag att i samverkan med andra forskningsfinansiärer inrätta en nationell samordningsfunktion för finansiering och samordning av internationella forsknings- och innovationssamarbeten utanför EU. Möjligheter att utnyttja synergier med aktiviteter på EU-nivå, regeringens forskningsavtal med andra länder samt regeringens exportstrategi kan beaktas.

För att inrätta en internationell samordningsfunktion avser regeringen att fördela 15 miljoner kronor 2018 och därefter 25 miljoner kronor per år av de befintliga medel som används för europeiska partnerskapsprogram inom anslaget 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling.

Samverkansprogram genom strategiska innovationsområden

Regeringen har efter diskussioner i Nationella innovationsrådet under ledning av statsministern inrättat fem strategiska samverkansprogram: Nästa generations resor och transporter, Smarta städer, Cirkulär och biobaserad ekonomi, Life science samt Uppkopplad industri och nya material. Den övergripande målsättningen med dessa är att gemensamt samordna innovationsinsatser för att stärka Sveriges konkurrenskraft och samtidigt möta de samhällsutmaningar som regeringen ser och som även beskrivs i propositionen. Programmen ska stärka Sverige och svenskt näringsliv på områden som bedöms vara av särskild betydelse för framtida tillväxt och som samtidigt är centrala för att hantera de omfattande globala utmaningarna. Nationella innovationsrådet har identifierat tre områden som centrala för att lösa dessa samhällsutmaningar: digitalisering, livsvetenskap (life science) samt miljö- och klimatteknik.

Inom varje samverkansprogram samlas ett urval av innovationsinsatser för området som är samfinansierade av olika aktörer i samhället, t.ex. näringsliv,

kommuner, aktörer med regionalt utvecklingsansvar, universitet och högskolor, institut, forskningsfinansiärer och andra myndigheter.

Strategiska innovationsområden är en insats som har pågått sedan 2012 och regeringen anför att det är ett centralt verktyg för att förverkliga regeringens samverkansprogram. Regeringen menar att det genom samverkansprogrammen skapas goda förutsättningar för ökad samverkan mellan de strategiska innovationsområdena och för att utveckla insatser för att nå övergripande mål. Detta är enligt regeringen ett sätt att kraftsamla forsknings- och innovationsarbetet och förbättra förutsättningarna för att forskningsresultaten kommer till nytta inom de fem områden som utgör regeringens samverkansprogram.

Regeringen vill öka den statliga finansieringen av strategiska innovationsområden från Vinnova, Statens energimyndighet och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas). Regeringen framhåller att strategiska innovationsområden är en insats som bygger på kontinuerlig utvärdering och tilldelning av medel i konkurrens. Av propositionen framgår att det är för tidigt att göra en omfattande utvärdering av programmets resultat, men att regeringens bedömning är att utvecklingen av insatserna går i en riktning som motiverar en förstärkning.

De strategiska innovationsområdena är ett tvärsektorielt initiativ där insatser som genomförs ska delfinansieras från näringsliv och offentlig verksamhet. Näringslivet ska också vara delaktigt i planering och genomförande och samtliga projekt som tilldelas medel ska utgå från samhällsutmaningar, ha tydliga mål, hålla hög vetenskaplig kvalitet i forskningsprojekt och kunna påvisa ny aktörs- eller områdesöverskridande samverkan.

Regeringen avser att den utökade satsningen på strategiska innovationsområden ska leda till

- ökad orientering mot de samhällsutmaningar som regeringen pekat ut genom regeringens fem samverkansprogram.
- förstärkning av befintliga innovationsområden, i syfte att skapa förutsättningar för nationella och internationella samarbetsprojekt av dignitet som får betydande påverkan.
- kontinuerlig förnyelse av programportföljen, baserad på behov, omvärldsanalys och utvärdering. Detta kan ske i form av ökad samordning mellan program, nya delområden, omfördelning av resurser och genom att program avslutas.
- ökad tydlighet och effektivitet genom att de administrativa rutinerna för hantering av de strategiska innovationsområdena ska vara gemensamma för de involverade myndigheterna samt följa den struktur som Vinnova har byggt upp.
- ökad samordning och samverkan med andra nationella och regionalt initierade initiativ, internationella samarbeten samt test- och demonstrationsmiljöer och genom satsningar på små och medelstora företag och inkubatorer.

Regeringen anför att den i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 24) föreslår och beräknar en ökning av Vinnovas forskningsanslag till följd av satsningar på strategiska innovationsområden. Satsningen omfattar 155 miljoner kronor 2017 och därefter ytterligare 45 miljoner kronor 2018, 75 miljoner kronor 2019 och 125 miljoner kronor 2020. Därmed beräknas anslagsnivån bli 400 miljoner kronor högre 2020 än 2016 för detta ändamål.

Regeringen beräknar även en ökning av Formas två forskningsanslag.

Öka effektiviteten i insatser för främjande av innovation och näringsliv

Regeringen framhåller i linje med tidigare bedömning att möjligheterna att få fram fler tillväxtprojekt och innovativa företag ökar när staten betalar ut stöd till forskning och utveckling (prop. 2015/16:110). Samtidigt är förekomsten av tvärspektoriella analyser om styrning och organisering samt effekterna av insatser för innovation och näringslivsfrämjande begränsad.

Regeringen refererar till en granskning som Riksrevisionen genomfört av statligt stöd till innovation och företagande (RiR 2016:22) och Entreprenörskapsutredningens slutbetänkande Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet (SOU 2016:72). Båda dessa visar på att det saknas en samlad bild av stöden och deras effekter. Det är därmed svårt att följa upp och utvärdera vilken betydelse stöden har för att de övergripande målen för politiken ska kunna nås.

Regeringen betonar att en mer systematisk utvärdering av de samlade insatserna för främjande av innovation och näringsliv är en förutsättning för att kunna öka effektiviteten i denna del av forskningen och utvecklingen. Regeringen anför att ett första steg är att regeringen i den kommande skrivelsen till riksdagen med anledning av Riksrevisionens rapport återkommer med förslag till åtgärder när det gäller hur stöd till forskning och utveckling samt satsningar på innovation och näringslivsfrämjande bättre ska kunna följas upp och utvärderas för att stärka effektiviteten i de samlade insatserna.

Starka gränsöverskridande forsknings- och innovationsmiljöer

För att säkerställa att Sverige även fortsättningsvis är en stark forsknings- och innovationsnation behövs enligt regeringen ett väl fungerande ekosystem där forskningsinstitut, näringsliv, lärosäten och övrig offentlig sektor samverkar.

Regeringen anför att det är önskvärt att användningen av befintliga forskningsinfrastrukturer (t.ex. anläggningar, instrument, kunskapssamlingar och tjänster) breddas genom att aktörer från näringslivet och den offentliga sektorn ges möjlighet att bedriva framstående forskning och utveckling vid anläggningarna. På så sätt främjas innovationer, teknikutveckling och i vissa fall även utveckling av diagnostik inom sjukvården. En breddad användning av forskningsinfrastruktur förväntas bidra till ökad tillväxt och samhällsnytta.

Regeringen framhåller vidare test- och demonstrationsmiljöer som ett komplement till forskningsinfrastruktur eftersom de stöder olika delar i

forsknings- och innovationsprocessen. Båda typerna av verksamhet utgör viktiga kontaktytor för samverkan mellan forskningsinstitut, näringsliv, civilsamhälle, lärosäten och övrig offentlig sektor.

Test- och demonstrationsanläggningar är en insats som är nära knuten till regeringens satsning på Testbädd Sverige. Regeringen anför att miljöerna bidrar till att tiden från forskning och utveckling till innovation och marknad kan minskas avsevärt. Det ger också möjlighet till samverkan mellan olika samhällssektorer, näringsliv, offentlig sektor samt universitet och högskolor.

Regeringen framhåller att dessa miljöer gör att stora såväl som små företag, lärosäten samt övrig offentlig sektor kan testa forskningsresultat tidigt i innovationsprocessen men även testa avancerade prototyper under verkliga förhållanden. Regeringen anser att störst utvecklingsbehov liksom störst potential finns inom kategorin verkliga miljöer som utvecklas och drivs tillsammans med problem- och behovsägare, med verklighetsnära förutsättningar. Testbäddar i verkliga miljöer är också ett område där Sverige, med sin välfungerande offentliga sektor och många utvecklade systemlösningar, har bäst förutsättningar att skapa något unikt, anför regeringen.

Ett ökat anslag för utveckling av test- och demonstrationsmiljöer bör enligt regeringen användas för att utveckla och investera i befintliga miljöer samt stimulera nyetableringar av test- och demonstrationsmiljöer, både i privat och i offentlig regi samt en bredare användning av testbäddsmiljöer runt om i landet.

För att möjliggöra en utveckling av attraktiva test- och demonstrationsmiljöer samt för att tillgängliggöra och optimera användningen i hela landet finns enligt regeringen behov av en nära dialog mellan bl.a. universitet och högskolor, forskningsinstitut, teknikparker, företag, landsting och kommuner samt övriga relevanta aktörer på nationell och regional nivå. Vinnova bör här ges ansvar för att i nära dialog med relevanta aktörer ta fram en förstudie. Förstudien bör behandla frågor om t.ex. hur slutanvändarna kan involveras i utveckling och drift och vad som krävs för att göra det lättare för offentlig sektor att öppna upp som arena för innovation. Förstudien bör även behandla hur tillgängligheten till test- och demonstrationsmiljöer kan öka för små och medelstora företag och hur de kan bidra till innovationsspridning och nyttiggörande i samhället.

Regeringen anför att man i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 24) beräknar att Vinnovas anslag ökar med 75 miljoner kronor 2018 och ytterligare 25 miljoner kronor 2019 för detta ändamål.

Utvecklade insatser via industriforskningsinstitut

Industriforskningsinstitutet bedriver behovsmotiverad forskning och utveckling i global samverkan med lärosäten, näringsliv och samhälle inom flera olika områden och branscher. Av propositionen framgår att ungefär två tredjedelar av den svenska institutssektorn i dag ingår i den s.k. Risegruppen. Industriforskningsinstitutet inom Risegruppen är hel- eller delägda av staten

genom Research Institutes of Sweden AB (Rise AB). Risegruppen fyller enligt regeringen en viktig roll i det svenska forsknings- och innovationssystemet, bl.a. genom att sammanföra aktörer från olika sektorer och genom att koordinera komplexa nationella och internationella projekt.

Regeringen framhåller vidare att instituten kan spela en viktig roll som forsknings- och utvecklingsresurs för stora delar av det svenska näringslivet, men även för offentlig sektor. Instituterna kan t.ex. tillgängliggöra ny kunskap och teknik från forskningsbaserad kunskap eller omsätta denna i nya lösningar och affärsmodeller. Institutens kompetens och testmiljöer är, anför regeringen, särskilt viktiga för små och medelstora företag som kan ha svårt att matcha stora utvecklingsbehov med egna resurser.

Risegruppen har hittills enligt vad som anförs i propositionen visat sig framgångsrik i att lyfta innovationsförmågan och kunskapsintensiteten i små och medelstora företag.

Regeringen vill se en förstärkning av Rise och bedömer att Risegruppen som helhet med det nya sammanslagna Rise AB har goda förutsättningar att agera katalysator för det svenska näringslivet och att mer aktivt bidra till den strukturomvandling som är nödvändig för att Sverige ska kunna hävda sig i den globala konkurrensen.

Rise AB bör enligt regeringen fortsatt verka för att

- den svenska institutssektorn blir mer sammanhållen och kan inkludera institut som i dag står utanför Rise AB
- vidareutveckla kriterierna för fördelning av strategiska kompetensmedel
- införa ett effektutvärderingssystem i förhållande till regeringens målsättning
- uppnå en närmare samverkan med universitet och högskolor samt näringsliv och offentlig sektor på nationell och regional nivå
- vidareutveckla spetskompetens inom strategiskt viktiga områden för industrins och övriga näringslivets omvandling i nära samverkan med lärosäten och näringsliv
- öka mobiliteten bland Risegruppens forskare
- utveckla och öka användandet av dynamiska och ledande miljöer för tester, demonstration och pilotproduktion
- slutanvändarna i ökad utsträckning involveras i finansiering, utveckling och drift av test- och demonstrationsmiljöer
- stödet till medelstora företag blir mer attraktivt
- främja den egna och företagens, särskilt små och medelstora företags, förmåga att medverka i och dra nytta av internationella forsknings-samarbeten inom EU:s forskningsprogram.

Regeringen anför att den i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 24) beräknar att institutens strategiska kompetensmedel till Rise AB ökar med 100 miljoner kronor fr.o.m. 2018. Därmed beräknas anslagsnivån bli 100 miljoner kronor högre 2020 än 2016.

Attraktiva villkor för investeringar och innovation

Regeringen anför att ett väl utvecklat innovationsstödssystem med attraktiva villkor och en effektiv samverkan mellan stora och små innovativa företag, universitet och högskolor och offentlig sektor i övrigt är centralt för att skapa ett innovationsklimat med förmåga till förnyelse och för att möta samhällsutmaningarna. Innovationsstödssystemet består bl.a. av innovationskontor, holdingbolag, forskningsparker och inkubatorer. Regeringen anser att aktörer i innovationsstödssystemet bör ha kompetens, nätverk och resurser att stödja olika typer av innovatörer och innovationer utifrån deras unika behov, något som i längden bidrar till en hållbar och diversifierad tillväxt och en ökad mångfald av kompetens och erfarenheter i näringslivet. Innovationsstödssystemet skapar förutsättningar för att idéer i tidiga utvecklingsskeden ska kunna komma vidare i kommersialiseringsprocessen. Regeringen framhåller att små och medelstora företag, i alla delar av landet, behöver ha en naturlig tillgång till universitet och högskolor. För att åstadkomma detta behöver universitet och högskolor fortsättningsvis stärka sin förmåga till samverkan med små och medelstora företag, i både tätbefolkade och glesbefolkade regioner.

För att öka kapaciteten i Sverige och stärka nyttiggörandet av innovativa idéer bedömer regeringen vidare att entreprenörskapet behöver stärkas. Regeringen konstaterar att entreprenörskap ingår i grundskolans och gymnasieskolans styrdokument och att flera universitet och högskolor erbjuder kurser och utbildningsinslag relaterade till entreprenörskap.

Innovationskontoren ska verka för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap och riktar sig till forskare, studenter och andra anställda vid lärosätena. Nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap inkluderar bl.a. kommersialisering, sociala innovationer och socialt entreprenörskap, hantering av immateriella rättigheter och samverkan av olika slag. Regeringen anser att universitet och högskolor har en mycket viktig roll i innovationsstödssystemet och att innovationskontorens roll och utveckling bör ses över. Detta inkluderar även deras relation till inkubatorerna för att säkerställa ett effektivt flöde av idéer. Regeringen avser att återkomma i frågan.

I betänkandet En fondstruktur för innovation och tillväxt (SOU 2015:64) konstaterar utredningen om statliga marknadskompletterande finanseringsinsatser att innovationsstödet till företag och projekt i tidiga utvecklingsskeden behöver stärkas. Utredningen föreslår att Almi Företagspartner AB ska ges möjligheter att utöka sin utlåning i form av innovationslån samt att Vinnovas medel till verifiering av forskningsresultat och projekt ska öka. Utredningen menar vidare att beredningen av ärenden om innovationslån och stöd för verifiering borde decentraliseras till olika aktörer, exempelvis till inkubatorer och innovationskontor. Regeringen delar utredningens bedömning att dagens nivå för verifiering av forskningsresultat och projekt inte räcker för att möta den kvalificerade efterfrågan som finns. Ett stärkt innovationsstöd bedöms ha

stor påverkan på möjligheterna att få fram fler tillväxtprojekt och innovativa företag.

Regeringen framhåller att det är lokalt, nära de potentiella företagen, som mycket av kunskapen om enskilda projekt finns, exempelvis vid universitet och högskolor. Därför bör samarbetet mellan inkubatorer, innovationskontor, holdingbolag och andra relevanta aktörer enligt regeringen utvecklas i syfte att ta till vara deras kompetens och kännedom om företag och affärsidéer som är lämpliga för finansiering. Regeringen har därför för avsikt att låta Vinnova fortsätta att vidareutveckla samarbete med inkubatorer och andra relevanta aktörer. Insatserna bör omfatta former för medinflytande i ärenden om medel för verifiering av forskningsresultat där så är möjligt och ändamålsenligt.

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönwall m.fl. (M) framhålls att Sverige behöver en långsiktigt hållbar strategi för forskning och innovation för att behålla en stark position i den internationella konkurrensen. Motionärerna förordar mot den bakgrunden ett tillkännagivande om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft (yrkande 1).

Vidare föreslås ett tillkännagivande om att målet ska följas upp och utvärderas systematiskt genom ett antal mätbara delmål och att detta ska ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden (yrkande 2). Bland delmålen kan nämnas att svensk forskning och innovation fortsatt ska vara ledande jämfört med andra europeiska länder mätt som citeringsgenomslag och samlat innovationsindex samt att mobiliteten bland svenska forskare ökar såväl mellan lärosäten som mellan lärosäten och näringsliv samt offentliga verksamheter.

Motionärerna konstaterar vidare att Sverige i dag saknar ett system för en samlad och oberoende analys av resultat och effekter av statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation, något som enligt motionärerna finns i de flesta jämförbara länder. Motionärerna menar att det behövs en bättre uppföljning av investeringarna för att säkerställa att dessa är effektiva och föreslår att riksdagen genom ett tillkännagivande ska begära att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att lämna förslag om hur statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation kan utvärderas (yrkande 9).

I motionen föreslås också ett tillkännagivande om att regeringen senast under 2017 ska presentera ett förslag till svensk rymdstrategi (yrkande 23). Motionärerna påminner om att alliansregeringen under 2014 tillsatte en utredning med uppdrag att utarbeta en strategi för att använda rymdverksamhet som en strategisk tillgång för att möta samhällets behov och för att stärka den svenska industrins konkurrenskraft.

I motionen konstateras vidare att privata investeringar i forskning och innovation har minskat den senaste tiden. Motionärerna anför att 70 procent av de samlade innovationerna kommer fram utanför den akademiska sektorn och efterlyser aktiva insatser för att förbättra näringsvillkoren. I motionen förordas ett tillkännagivande om att Sverige ska erbjuda internationellt konkurrenskraftiga näringsvillkor för att locka utländsk arbetskraft och forskningsinvesteringar till Sverige (yrkande 26) samt ett tillkännagivande om att mer bör göras för att stimulera privata forsknings- och utvecklingsinvesteringar i Sverige (yrkande 28).

Motionärerna vill vidare se en förstärkning av industrisektorn genom Research Institutes of Sweden (Rise) (yrkande 30). Motionärerna anser att anslagen till Rise bör öka och är kritiska till att institutens arbete ska skjutas upp ett helt år. Motionärerna framhåller även institutens roll att utveckla mindre och medelstora företag som betydande och vill ge Rise och de regionala universiteterna i uppdrag att stödja de mindre företagen.

Motionärerna vill även att kvaliteten och likvärdigheten i innovationskontorens verksamhet ska stärkas, vilket riksdagen bör tillkänna för regeringen (yrkande 31). Utgångspunkten för detta arbete bör vara den utvärdering som Vinnova har gjort. De olika lärosätenas varierande betyg bör särskilt beaktas i arbetet, och för att säkerställa ett effektivt flöde av idéer bör det också finnas ett särskilt fokus på lärosätenas relation till inkubatorerna.

Vidare förordas ett tillkännagivande om att Vinnovas samarbete med inkubatorer måste vidareutvecklas för att utnyttja inkubatorernas fulla potential som kommersialiseringsmotorer (yrkande 32). Motionärerna vill se riktade satsningar på inkubatorverksamheten.

I kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) förordas i likhet med i Moderaternas kommittémotion ett tillkännagivande om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt att den bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft (yrkande 1).

Även i Centerpartiets kommittémotion föreslås ett tillkännagivande om att det ska inrättas mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas och ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden (yrkande 2).

I likhet med i föregående motion konstaterar motionärerna att Sverige i dag saknar ett system för en samlad och oberoende analys av resultaten och effekterna av statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation, något som enligt motionärerna finns i de flesta jämförbara länder. Motionärerna anser att det krävs en bättre uppföljning för att säkerställa att investeringar i forskning, utveckling och innovation är effektiva och förordar att riksdagen genom ett tillkännagivande ska uppmana regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag om hur statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation kan utvärderas (yrkande 6).

I motionen föreslås vidare, också i likhet med i föregående motion, ett tillkännagivande om att regeringen senast under 2017 ska presentera ett förslag

till svensk rymdstrategi (yrkande 13). Även här påminner motionärerna om syftet med Rymdutredningen som tillsattes av alliansregeringen 2014 och påtalar vikten av att fortsatt och systematiskt arbeta för att tillvarata, samordna och utveckla Sveriges position på rymdområdet.

I motionen framhålls vidare att den snabba teknikutvecklingen ger stora möjligheter till smarta och innovativa lösningar på vardagliga utmaningar, t.ex. inom vården. Enligt motionärerna bidrar ett innovationsfrämjande arbetsklimat inte bara till nya affärsidéer utan kan även stimulera s.k. intraprenörer, innovatörer inom verksamheten, som får möjlighet att göra verklighet av sina idéer och bidra till vardagliga förbättrande åtgärder. För att främja en sådan utveckling föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att skapa mekanismer för att stärka incitamenten för vardagsnära innovationer (yrkande 22).

I motionen konstateras att Sverige börjar tappa mark i den allt hårdare globala konkurrensen, och motionärerna är kritiska till att regeringen inte presenterar mer konkreta eller effektiva förslag för att stärka det svenska företags- och innovationsklimatet. Motionärerna framhåller att villkoren för att bedriva företag måste vara lika bra som i konkurrerande länder och efterfrågar åtgärder för ett stärkt företags- och innovationsklimat (yrkande 23).

I motionen anförs att drygt 60 procent av alla nya jobb som skapats under de senaste 20 åren har skapats inom den kunskapsintensiva tjänstesektorn. Motionärerna efterlyser fler åtgärder för att kunna utnyttja den potential som finns i denna sektor och är kritiska till att regeringen inte väljer att satsa på tjänsteinnovationer i propositionen. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen (yrkande 25).

I motionen framhålls vidare vikten av attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer (yrkande 26). Attraktiva innovationsmiljöer med bra test- och demoanläggningar är viktiga för att företag ska kunna testa och utveckla nya tjänster, produkter och affärsmodeller. I motionen betonas särskilt vikten av att små och medelstora företag får god tillgång till dessa innovationsmiljöer för att kunna utvecklas.

Motionärerna lyfter även fram vikten av forskning om grön industri. I motionen anförs att Sverige har Europas mest högkvalitativa järnmalm och en specialiserad och innovativ stålindustri. Motionärerna framhåller vikten av att värna om och utveckla denna samtidigt som man strävar efter att hitta bästa tillgängliga teknik och minska miljöpåverkan och bidra till ett hållbart samhälle. För att ligga i framkant kommer det enligt motionärerna bl.a. att krävas satsningar på forskning och innovationer när det gäller produktionsprocesser inom stål och järn samt materialutveckling. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen (yrkande 32).

I likhet med i de båda föregående motionerna förordas i kommittémotion 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) ett tillkännagivande om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och

innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft (yrkande 1).

Vidare förordas, även det i likhet med i de båda föregående motionerna, ett tillkännagivande om att inrätta mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas och ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden (yrkande 2).

I motionen framhålls vidare att arbetet med systematiska uppföljningar och utvärderingar är ett viktigt inslag i allt strategiskt beslutsfattande. Motionärerna betonar också betydelsen av att ta till sig resultaten och ge väl motiverade svar på desamma. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om att långsiktigt strategiska satsningar på forskning och innovation ska utvärderas systematiskt när det gäller kvalitet och effektivitet (yrkande 11).

Vidare föreslås, i likhet med i de föregående motionerna, ett tillkännagivande om att regeringen senast under 2017 ska presentera ett förslag till svensk rymdstrategi (yrkande 22). Liksom i de föregående motionerna hänvisas till den rymdutredning som alliansregeringen tillsatte 2014.

I kommittémotion 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) förordas i likhet med i föregående motioner ett tillkännagivande om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft (yrkande 1).

Vidare förordas, även detta i likhet med i föregående motioner, att det ska inrättas mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas och ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden (yrkande 2).

I motionen konstateras liksom i tidigare nämnda motioner att Sverige saknar ett system för en samlad och oberoende analys av resultaten och effekterna av statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation. För att säkerställa att investeringar i forskning, utveckling och innovation är effektiva föreslår motionärerna att riksdagen ska uppmana regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag om hur statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation kan utvärderas (yrkande 6).

I likhet med i föregående motioner förordas vidare ett tillkännagivande om att regeringen senast 2017 ska presentera ett förslag till svensk rymdstrategi (yrkande 11).

I motionen framhålls vidare att det totala innovationssystemet omsätter mycket offentliga medel, och motionärerna anser att det behövs en genomgång av aktörer på alla nivåer för att göra systemet lättillgängligt, begripligt och adekvat. Riksdagen bör därför genom ett tillkännagivande begära en översyn av innovationssystemet (yrkande 13). Motionärerna anser att det är viktigt att Vinnova och Tillväxtverket har frihet att fördela medlen utan statlig inverkan.

Vidare bör enligt motionärerna samhällsnyttan med innovationer utvärderas (yrkande 14). Motionärerna menar att det måste kunna utvecklas en metod för att mäta inte bara antalet företag som startar eller växer i omsättning

ekonomiskt eller i antalet anställda utan att det även bör finnas en metod där innovationer och samhällsnytta kan mätas och utvärderas.

Riksdagen bör även enligt motionärerna genom ett tillkännagivande ge regeringen i uppdrag att göra en översyn av samtliga instituts verksamhet när det gäller resultat av insatser, att åstadkomma bättre samverkan med näringslivet och att utveckla formerna för att nå nya målgrupper för verksamheternas inriktningar (yrkande 19).

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Vid behandlingen av budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 24) ställde sig utskottet bakom ökningen av anslaget 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling om 265 miljoner kronor med anledning av den forskningspolitiska propositionen som då nyligen överlämnats till riksdagen (bet. 2016/17:NU1).

Inom ramen för nämnda budgetbetänkande tillstyrkte utskottet även regeringens förslag om att verksamhetsinriktningarna för både Rise AB och Sveriges Tekniska Forskningsinstitut AB (SP) ska breddas samt att en fusion ska kunna genomföras mellan SP och Rise AB. Utskottet anförde att man inte hade något att invända mot regeringens förslag och ansåg således att riksdagen bör bemyndiga regeringen ett vidta de åtgärder som föreslås i propositionen.

Statliga stöd till innovation och företagande

Som framgår av propositionen har Riksrevisionen i sin rapport Statliga stöd till innovation och företagande (RiR 2016:22) granskat vissa av de stöd till innovation och företagande som näringslivet kan söka från myndigheter. Riksrevisionen har noterat att de utvärderingar som gjorts av stöden inte har gett en entydig bild av vilka effekter de har haft för enskilda företag eller för Sveriges ekonomiska tillväxt. Riksrevisionen har därför valt att granska om Vinnova, Energimyndigheten och Tillväxtverket har tydliga och uppföljningsbara mål för sina program, hur myndigheternas processer vad gäller tilldelning av stöd fungerar, om stöden ger några mätbara effekter och om regeringen har överblick över stöden.

Riksrevisionens bedömning är att regeringen inte har en tillräckligt samlad och tydlig bild av stöden och deras effekter. Detta leder till att det är svårt att svara på frågan om stöden kompenserar för misslyckanden på marknaden, stimulerar forskning och utveckling eller skapar ett system för utveckling. Stöden utvärderas kontinuerligt av forskare och utredare, men den kritik som framförs tas inte alltid till vara för lärande och utveckling. Vidare saknas användbara data som gör att stöden går att följa upp på ett ändamålsenligt sätt, samtidigt som målen för programmen som beslutar om stöd formuleras på ett sätt som gör dem svåra att följa upp.

Riksrevisionen anför att trots bristen på överblick över stöden och deras effekter kan det vara så att stöden skapar nytta. Men för att öka tilltron till systemet och för att kunna styra insatserna dit de gör mest nytta bör regeringen skapa förutsättningar för att få en bättre överblick över stöden till näringslivet och deras effekter.

Den 24 januari 2017 överlämnade regeringen en skrivelse med anledning av Riksrevisionens rapport (skr. 2016/17:79). Av skrivelsen framgår bl.a. att regeringen avser att följa Riksrevisionens rekommendation och bidra till att utveckla arbetet med utvärderingar och analysmetoder. Regeringen avser att ge Tillväxtanalys en central roll i att hålla ihop utvecklingsarbetet för att på ett mer ändamålsenligt sätt kunna bidra till mer systematisk och sammanhållen kunskap om företagsstöd. Regeringen avser också att ge ett metodutvecklingsuppdrag till myndigheten att, i nära dialog med näringslivsfrämjande myndigheter, ta fram förslag till en sammanhållen metodik för att analysera och utvärdera (offentliga) insatser som avser att leda till strukturomvandling och ekonomisk förnyelse.

Utskottet kommer att behandla regeringens skrivelse under våren 2017.

Entreprenörskapsutredningen

Regeringen beslutade i februari 2015 att tillsätta en utredning om utveckling av innovations- och entreprenörskapsklimatet i Sverige (dir. 2015:10). Professor Pontus Braunerhjelm utsågs till särskild utredare. Uppdraget slutredovisades i oktober 2016 när utredningen lämnade sitt betänkande *Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet* (SOU 2016:72).

I utredningen presenteras bl.a. ett antal generella förslag för att öka möjligheterna att utveckla entreprenörskap och innovation inom flera områden som präglas av samhällsutmaningar. Det handlar t.ex. om behovet av att göra tydligare nationella prioriteringar för att kunna koncentrera begränsade resurser till områden där Sverige har bäst förutsättningar att lösa problem och utveckla internationell konkurrenskraft. Vidare konstaterar utredningen att dagens främjarsystem består av ett stort antal aktörer och insatser på internationell, nationell, regional och lokal nivå samt att systemet överlag är överskådligt och i stora delar omöjligt att utvärdera så som det organiseras i dag. Utredningen lämnar förslag som syftar till att skapa bättre beslutsunderlag i framtiden, vilket bl.a. handlar om att öka förutsättningarna för utvärdering genom utveckling av uppföljningsbara mål. Utredningen föreslår att Tillväxtanalys eller en annan myndighet renodlas för att kunna genomföra professionella utvärderingar.

Remisstiden för utredningen gick ut den 31 januari 2017, och svaren bereds för närvarande tillsammans med utredningen inom Regeringskansliet.

Exportstrategin

Den 24 september 2015 fattade regeringen beslut om en exportstrategi. Våren 2016 behandlade utskottet regeringens skrivelse om exportstrategin (skr.

2015/16:48, bet. 2015/16:NU13). Exportstrategin innehåller ett flertal åtgärder som regeringen avser att vidta för att möta de utmaningar som den svenska utrikeshandeln enligt regeringen står inför. Exportstrategin har flera delsyften, varav ett, som aktualiseras i det här sammanhanget, är att öka Sveriges attraktionskraft för investeringar.

Enligt uppgift från Regeringskansliet i november 2016 har arbetet med att ta fram en nationell inriktning av investeringsfrämjandet påbörjats. Team Sweden Invest lanserades av statsrådet Mikael Damberg den 21 oktober 2016. Business Sweden har vidare fått i uppdrag att genomföra insatser för stärkt investeringsfrämjande för Smart industri.

Exportstrategin innehåller även vissa åtgärder när det gäller innovativa och tidigt internationaliserade företag. Business Sweden har inom ramen för detta område fått i uppdrag att utveckla former och genomföra insatser för att inkludera innovativa och tidigt internationaliserade företag vid export- och investeringsfrämjande aktiviteter. I uppdraget ingår även att locka utländska start-up-företag att etablera sig i Sverige. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Vinnova, Almi och svenska inkubatorer, vetenskapsparker och start-up-miljöer.

Utskottets ställningstagande

Inledning

I det följande redovisar utskottet sitt ställningstagande under rubrikerna Övergripande om forskning och innovation, Systematiska utvärderingar, Attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer, En svensk rymdstrategi och Övrigt om forskning och innovation.

Övergripande om forskning och innovation

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det är positivt till att regeringen presenterar en sammanhållen forsknings- och innovationspolitik. Sveriges välstånd och samhällets utveckling och därmed i förlängningen den svenska modellen vilar på gemensamma investeringar i kunskap, utbildning, forskning och utveckling. Utskottet välkomnar regeringens ambition att Sverige ska vara en av de allra främsta kunskapsnationerna och delar uppfattningen att de strävanden som görs inom forskning, innovation och högre utbildning ytterst ska syfta till att främja hela samhällets utveckling och stärka samhällsbygget. I detta ingår att utbildning, forskning och innovation ska stå i människornas tjänst för ett hållbart, solidariskt, jämlikt och jämställt samhälle. Forskning behövs också för att utsätta samhället för kritisk granskning. Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i propositionen att det krävs att samverkan mellan universitet och högskolor, näringsliv och det övriga samhället stärks och förnyas i hela landet för att Sverige ska kunna fortsätta vara ett framstående forsknings- och innovationsland. Samverkan får dock inte leda till negativ inverkan på forskningens frihet. Utskottet konstaterar också

att en utgångspunkt för regeringen är att den fria forskningen värnas samtidigt som forskningspolitiken svarar mot globala och nationella samhällsutmaningar.

Det utskottet har anfört stämmer väl överens med regeringens nya övergripande mål för forsknings- och innovationspolitiken. Utskottet har heller inte något att invända mot de uppföljningsbara delmål som regeringen anger i propositionen, och utgår från att dessa systematiskt kommer att följas upp och redovisas för riksdagen på ett ansvarsfullt vis. Därmed föreslår utskottet att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3566 (KD) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3567 (L) yrkandena 1 och 2 samt 2016/17:3568 (M) yrkandena 1 och 2.

Systematiska utvärderingar

I motionerna 2016/17:3564 (C), 2016/17:3566 (KD), 2016/17:3567 (L) och 2016/17:3568 (M) föreslås tillkännagivanden om systematiska utvärderingar av resultat och effekter av statliga satsningar på forskning, utveckling och innovation. Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna om att det är viktigt att satsningar som genomförs med statliga medel också ska följas upp och utvärderas för att man ska kunna förvissa sig om att dessa är ändamålsenliga och effektiva. Som framgår av det föregående uppger regeringen i sin skrivelse till riksdagen (skr. 2016/17:79) med anledning av Riksrevisionens granskning av statligt stöd till innovation och företagande att man i enlighet med myndighetens rekommendation avser att bidra till att utveckla arbetet med utvärderingar och analysmetoder. Utskottet noterar vidare att regeringen avser att ge Tillväxtanalys en central roll i att hålla ihop utvecklingsarbetet för att på ett mer ändamålsenligt sätt kunna bidra till mer systematisk och sammanhållen kunskap om företagsstöd. Regeringen avser vidare att ge myndigheten ett metodutvecklingsuppdrag att i samverkan med näringslivsfrämjande myndigheter ta fram förslag till en sammanhållen metodik för att analysera och utvärdera offentliga insatser som är avsedda att leda till strukturomvandling och ekonomisk förnyelse. Utskottet anser att det därmed redan sker ett arbete i linje med det som efterfrågas i motionerna och föreslår därför att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkande 6, 2016/17:3566 (KD) yrkande 6, 2016/17:3567 (L) yrkande 11 och 2016/17:3568 (M) yrkande 9.

Attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer

I motionerna 2016/17:3564 (C) och 2016/17:3568 (M) och framhålls behovet av konkurrenskraftiga näringsvillkor för att locka utländsk arbetskraft och forskningsinvesteringar till Sverige, ett starkt företags- och forskningsklimat, attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer och stimulerandet av privata forsknings- och utvecklingsinvesteringar i Sverige.

Utskottet noterar att det pågår ett antal åtgärder för att möta dessa behov. Utöver det som redovisas i propositionen kan t.ex. nämnas de åtgärder som

presenteras inom regeringens exportstrategi som redovisats i det föregående. Detta innebär naturligtvis inte att det inte kan göras mer. Många av de åtgärder som utskottet hänvisat till befinner sig dock ännu i sin linda, och det är därför för tidigt att uttala sig om vilka eventuella effekter dessa insatser kommer att ha. Utskottet ser därför inte, oaktat de enskilda partiernas inställning i sak, i nuläget något skäl till tillkännagivanden enligt det som föreslås i de nämnda motionerna. Utskottet vill i sammanhanget klargöra att det inte har tagit ställning till de synpunkter och förslag till förändringar som framförs i de båda ovanstående motionerna om skatteregler för att underlätta för företag eftersom skattefrågor bereds av skatteutskottet. Med detta föreslår utskottet att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 23 och 26 och 2016/17:3568 (M) yrkandena 26 och 28.

En svensk rymdstrategi

I motionerna 2016/17:3564 (C), 2016/17:3566 (KD), 2016/17:3567 (L) och 2016/17:3568 (M) förordas ett tillkännagivande om att regeringen senast 2017 ska presentera ett förslag till svensk rymdstrategi. Utskottet vill med anledning av detta inledningsvis framhålla vikten av att göra det möjligt för svenska företag att även i fortsättningen befinna sig i framkant i den framtida ökade konkurrensen inom rymdsektorn. Utskottet konstaterar att sektorn blir alltmer kommersiell och att näringslivet deltar i utökad omfattning. Den teknik och utveckling som kommer fram i rymdsektorn är också ofta användbar inom andra områden som miljö, klimat, väderprognoser, infrastruktur och telekommunikation. Insatser för rymdindustrin kan därmed ha betydelse för tillväxten och sysselsättningen inom andra sektorer. Av regeringens proposition framgår att Rymdutredningens betänkande En rymdstrategi för nytta och tillväxt (SOU 2015:75) har remissbehandlats och att utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet. Utskottet ser inte något skäl för riksdagen att föregripa detta arbete och föreslår att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkande 13, 2016/17:3566 (KD) yrkande 11, 2016/17:3567 (L) yrkande 22 och 2016/17:3568 (M) yrkande 23.

Övrigt om forskning och innovation

I motion 2016/17:3568 (M) efterfrågas en förstärkning av Rise. Utskottet konstaterar att regeringen aviserar ett förslag till förstärkning av Rise i propositionen och ser mot den bakgrunden inte något skäl till ett tillkännagivande i enlighet med förslaget i motionen. I samma motion förordas vidare att kvaliteten och likvärdigheten i innovationskontorens verksamhet ska stärkas och att Vinnovas samarbete med inkubatorer ska leda till att man utnyttjar inkubatorernas fulla potential som kommersialiseringsmotorer. Utskottet noterar att regeringen anser att innovationskontorens roll och utveckling bör ses över och att detta även ska inkludera deras relation till inkubatorerna för att stärka ett effektivt flöde av idéer. Av propositionen

framgår att regeringen avser att återkomma i frågan, och utskottet ser därför ingen anledning för riksdagen att förekomma detta arbete.

I motion 2016/17:3564 (C) efterfrågas mekanismer för att stärka incitamenten för vardagsnära innovationer samt satsningar på tjänsteinnovationer. Utskottet delar motionärernas uppfattning om att det finns en stor potential i båda dessa innovationsområden. Utskottet noterar att regeringen i propositionen anför att industriforskningsinstitutet har en central roll i att möjliggöra för framför allt små och medelstora företag att hänga med i och utnyttja möjligheterna med den snabba tekniska utvecklingen, och att industriforskningsinstitutets verksamhet har förstärkts för att öka näringslivets förmåga att konkurrera med specialiserade produkter och tjänster. Vidare noterar utskottet att regeringen också framhåller betydelsen av test- och demonstrationsmiljöer som en infrastruktur för innovation som fyller en viktig funktion för utveckling av nya produkter, tjänster och affärsmodeller. Även här har det tillförts medel för att skapa bättre förutsättningar för företag och offentlig sektor att göra utvecklings- och innovationssatsningar. I sammanhanget kan även det nationella forskningsprogrammet om tillämpad välfärdsforskning som beskrivs närmare i propositionen nämnas. Programmet ska stärka samverkan mellan forskning och praktik samt öka brukares och anhörigas delaktighet och bl.a. leda till teknikutveckling. Utskottet ser mot bakgrund av det anförda inte skäl till några tillkännagivanden enligt det som föreslås i motionen.

I den senast nämnda motionen förordas även ett tillkännagivande om forskning om grön industri. Utskottet noterar att ett av de temaområden inom de insatser som regeringen presenterar inom ramen för den s.k. energiforskningspropositionen (prop. 2016/17:66) är Energiintensiv industri. Inom området finansieras forskning och innovation om effektivare energianvändning inom industrin och nya resurseffektiva produkter och tjänster. Utskottet ser inte något skäl för ett tillkännagivande enligt det som efterfrågas i motionen.

I motion 2016/17:3566 (KD) efterfrågas en översyn av innovationssystemet och vidare föreslås att samhällsnyttan med innovationer utvärderas. Motionärerna föreslår också att det ska göras en översyn av samtliga instituts verksamhet när det gäller resultat och insatser, att åstadkomma bättre samverkan med näringslivet och att utveckla formerna för att nå nya målgrupper för verksamhetens inriktning. Utskottet vill med anledning av dessa förslag inledningsvis framhålla att det delar den uppfattning som framförs i motionen att det är svårt att ha en överblick över innovationssystemet och de många aktörer som finns vad gäller både innovationsfrämjande och forskningsinstitutet. Liksom motionärerna anser utskottet att det är ett problem när de system och aktörer som finns inte är väl kända bland de målgrupper som skulle kunna dra nytta av deras verksamheter. Utskottet konstaterar att det nyligen genomförts flera översyner av statens stöd till innovation och företagande, nu senast inom ramen för Riksrevisionens granskning av statliga stöd till innovation och företagande. Utskottet kommer

under våren att behandla regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens granskning (skr. 2016/17:79). Utskottet vill i sammanhanget också påminna om att Entreprenörskapsutredningen (dir. 2015:10) bl.a. hade i uppdrag att se över, analysera och lämna förslag på hur det svenska innovations- och företagsfrämjande stödet kan samordnas och effektiviseras för ökat entreprenörskap, stärkt tillväxtförmåga, ökad internationalisering och ökad innovationskapacitet. Som framgår av det föregående har Entreprenörskapsutredningen remissbehandlats, och svaren bereds nu tillsammans med utredningens förslag inom Regeringskansliet. Sammantaget anser utskottet mot bakgrund av det pågående arbetet att riksdagen inte bör förekomma detta.

Med detta föreslår utskottet att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 22, 25 och 32, 2016/17:3566 (KD) yrkandena 13, 14 och 19 och 2016/17:3568 (M) yrkandena 30–32.

Stockholm den 16 februari 2017

På näringsutskottets vägnar

Jennie Nilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jennie Nilsson (S), Lars Hjärmered (M), Åsa Westlund (S), Hans Rothenberg (M), Ingemar Nilsson (S), Hanif Bali (M), Per-Arne Håkansson (S), Lise Nordin (MP), Anna Wallén (S), Mattias Bäckström Johansson (SD), Said Abdu (L), Birger Lahti (V), Penilla Gunther (KD), Anna-Caren Säterberg (S), Sofia Fölster (M), Johan Nissinen (SD) och Rickard Nordin (C).

Avvikande meningar

1. Övergripande om forskning och innovation (M, C, L, KD)

Lars Hjälmered (M), Hans Rothenberg (M), Hanif Bali (M), Said Abdu (L), Penilla Gunther (KD), Sofia Fölster (M) och Rickard Nordin (C) anför:

Sverige behöver en långsiktigt hållbar strategi för forskning och innovation för att behålla en stark position i den internationella konkurrensen. Det kräver tydliga mål som kan följas upp och starkt ledarskap. Vi anser därför att det övergripande målet för högre utbildning, forskning och innovationspolitik bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Detta mål bör ersätta det mål som regeringen presenterar i propositionen. I likhet med vad som anförs i motionerna 2016/17:3564 (C), 2016/17:3566 (KD), 2016/17:3567 (L) och 2016/17:3568 (M) anser vi att målet ska följas upp och utvärderas systematiskt genom att man inrättar mätbara delmål i enlighet med det som presenteras i de nämnda motionerna. Utvärderingen bör ingå som en del i regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för berörda utgiftsområden. Därmed föreslår vi att utbildningsutskottet tillstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3566 (KD) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3567 (L) yrkandena 1 och 2 samt 2016/17:3568 (M) yrkandena 1 och 2.

2. Övergripande om forskning och innovation (SD)

Mattias Bäckström Johansson (SD) och Johan Nissinen (SD) anför:

I motionerna 2016/17:3564 (C), 2016/17:3566 (KD), 2016/17:3567 (L) och 2016/17:3568 (M) föreslås tillkännagivanden dels om ett annat övergripande mål för forsknings- och innovationspolitiken än det som regeringen har presenterat i propositionen, dels om att inrätta mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas och ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden. Vi vill med anledning av dessa förslag anförda följande. Sverigedemokraterna har inte föreslagit något alternativt övergripande mål för forsknings- och innovationspolitiken, och vi ser inte något skäl för ett tillkännagivande om ett nytt övergripande mål enligt det som föreslås i de aktuella motionerna. När det gäller de tre delmålen delar vi regeringens uppfattning om att Sverige ska vara ett attraktivt land för utländska forskningsinvesteringar. En motsatt uppfattning vore anmärkningsvärd. Vi håller även med om att investeringarna i forskning och utveckling bör ligga över EU:s genomsnitt. Målsättningen att samverkan ska öka är också något vi delar med regeringen. Vi menar dock att samverkan alltid ska föra ett

mervärde med sig; i annat fall är det negativt med samverkan. Vår uppfattning är att kvalitet i forskningen alltid måste gå före samverkan. Att som regeringen aviserar sätta samverkan som kvalitetsindikator rent allmänt anser vi är en farlig väg att gå. I stället menar vi att en bedömning måste göras av när det är relevant med samverkan och när det inte är det, samt vilken samverkan som tjänar syftet bäst. Detta gäller i hög grad också samverkan med det omgivande samhället, där samverkan kan vara en viktig kvalitetskomponent eller enbart dränera resurser. Vi ser dock inte något skäl till ett tillkännagivande om alternativa delmål enligt det som föreslås i de aktuella motionerna. Därmed föreslår vi att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3566 (KD) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3567 (L) yrkandena 1 och 2 samt 2016/17:3568 (M) yrkandena 1 och 2.

3. Systematiska utvärderingar (M, C, KD)

Lars Hjälmered (M), Hans Rothenberg (M), Hanif Bali (M), Penilla Gunther (KD), Sofia Fölster (M) och Rickard Nordin (C) anför:

Sverige saknar i dag ett system för en samlad och oberoende analys av resultatet och effekterna av statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation. För att säkerställa att investeringar i forskning, utveckling och innovation är effektiva krävs bättre uppföljning. Vi konstaterar att detta finns i de flesta jämförbara länder och anser att riksdagen genom ett tillkännagivande bör uppmana regeringen att tillsätta en utredning för att lämna förslag om hur ett sådant system kan inrättas. Utan ordentlig uppföljning och ordentliga effektutvärderingar av statliga projekt riskerar staten inte enbart att missbruka skattebetalarnas pengar utan även att gå miste om mer ändamålsenlig forskning och innovation. Därmed föreslår vi att utbildningsutskottet tillstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkande 6, 2016/17:3566 (KD) yrkande 6 och 2016/17:3568 (M) yrkande 9 och avstyrker motion 2016/17:3567 (L) yrkande 11.

4. Systematiska utvärderingar (L)

Said Abdu (L) anför:

Jag anser i likhet med vad som anförs i motion 2016/17:3567 (L) att långsiktiga strategiska satsningar på forskning och innovation ska utvärderas systematiskt när det gäller kvalitet och effektivitet. Jag och övriga inom Liberalerna delar regeringens uppfattning att uppföljning och utvärdering är viktiga verktyg för regeringens styrning, och att det behövs viss uppföljning och utvärdering på nationell nivå för detta ändamål. Arbetet med systematiska uppföljningar och utvärderingar är ett viktigt inslag vid allt strategiskt beslutsfattande, men det är också viktigt att politiken inrättar en kultur där det inte bara krävs in utvärderingar utan att resultaten även beaktas och leder till väl motiverade svar på desamma. Så bedrivs ett seriöst strategiskt förbättringsarbete, och detta är en viktig princip som det är upp till regeringen att leva

efter. Den nuvarande regeringens hantering av de strategiska forskningsområdena är dessvärre inget gott exempel på detta. Tvärtom skapade regeringens brist på besked osäkerhet om satsningens framtid, något som bl.a. ledde till att framstående forskare sökte sig till mer finansiellt säkra forskningsprojekt. I en utvärdering av satsningen som genomfördes av de statliga forskningsfinansiärerna med Vetenskapsrådet i spetsen rekommenderades bl.a. att regeringen skulle omfördela medel mellan lärosäten, något som regeringen inte hörsammade. Jag förordar att utbildningsutskottet ska tillstyrka motion 2016/17:3567 (L) yrkande 11. Motionerna 2016/17:3564 (C) yrkande 6, 2016/17:3566 (KD) yrkande 6 och 2016/17:3568 (M) yrkande 9 bör avstyrkas av utbildningsutskottet.

5. Attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer (M)

Lars Hjälmered (M), Hans Rothenberg (M), Hanif Bali (M) och Sofia Fölster (M) anför:

I likhet med vad som anføres i motion 2016/17:3568 (M) menar vi att entreprenören och innovatören är den avgörande länk som krävs mellan forskningsvärlden och samhället för att många idéer ska få genomslag i vår vardag. Att entreprenörer och innovatörer har tagit idéer och fört ut dem brett i samhället så att fler får ta del av dem har åtskilliga gånger varit avgörande för utvecklingen av god välfärd, tillväxt och företagsamhet. För att goda villkor ska råda menar vi att det krävs en politik som stimulerar och inte hindrar den inneboende kraften hos forskare och innovatörer. Sverige behöver kunna erbjuda internationellt konkurrenskraftiga näringsvillkor för att locka utländsk arbetskraft och forskningsinvesteringar till Sverige. Vidare anser vi att mer behöver göras för att stimulera privata forsknings- och utvecklingsinvesteringar i Sverige. Under det senaste decenniet har de privata investeringarna i forskning och utveckling sjunkit med 1 procentenhet som andel av BNP enligt Statistiska centralbyrån (SCB). Det motsvarar 35 miljarder kronor på årsbasis av uteblivna investeringar. Många stora och viktiga kunskapsintensiva företag avvecklar verksamhet i Sverige eller investerar utomlands. Vi anser att det är mycket oroande att regeringen inte tar dessa signaler på allvar och presenterar aktiva insatser för att förbättra näringsvillkoren. Vi ser ett behov av strategiska innovationsprogram och de industriella behovens tillgång till testbäddar, vilka kan vara avgörande för att forskningsresultat ska leda till innovationer som kan kommersialiseras. För att dessa över tid ska få möjlighet att bidra till världen är det avgörande att de utvecklas och kopplas ihop till en sammanhållen kedja från forskning till stöd för internationalisering där grundläggande förutsättningar för ett attraktivt näringsklimat är helt avgörande. Regeringens proposition svarar inte på hur ovanstående mål ska nås. Det enda förslaget om en nationell funktion för Testbädd Sverige kopplad till Vinnova räcker inte ensamt till för att stärka Sveriges attraktivitet.

Med detta föreslår vi att utbildningsutskottet tillstyrker motion 2016/17:3568 (M) yrkandena 26 och 28 och delvis tillstyrker motion 2016/17:3564 (C) yrkandena 23 och 26 i den utsträckning det överensstämmer med det vi här har anfört.

6. Attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer (C)

Rickard Nordin (C) anför:

Attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer är avgörande för att klara den internationella konkurrensen om forskare och talanger samt om investeringar till forskning och utveckling i Sverige. Svenska forskare, företag och offentliga organisationer behöver ha tillgång till den bästa forskningsinfrastrukturen för att kunna bedriva forskning med god kvalitet. Jag och Centerpartiet delar i stort sett regeringens syn på satsningar på forskningsinfrastruktur men jag saknar besked om den långsiktiga finansieringen av tung infrastruktur, utöver Sci Life Lab, ESS och MAX-labb IV, och jag menar att det behövs en tydlighet när det gäller finansiering och hantering av dessa framöver. Utvecklingen på området bör därför noga följas, och vid behov bör lämpliga åtgärder vidtas för att trygga den långsiktiga finansieringen av tung infrastruktur och dess kvalitet. Det är, menar jag, avgörande för att skapa attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer för både forskare och företag.

Vidare behövs det fler konkreta och effektiva förslag för att stärka det svenska företags- och innovationsklimatet. Detta är centralt för att Sverige ska kunna hävda sig som kunskapsnation. De största investeringarna i svensk forskning och innovation kommer från företagen, och mätt som andel av BNP har Sverige under en lång period tillhört de ledande länderna när det gäller satsningar på forskning och utveckling. Tyvärr kan det dock konstateras att Sverige börjar tappa mark i den allt hårdare globala konkurrensen. För att behålla och utveckla Sveriges starka ställning krävs gynnsamma ramvillkor såväl för forskning och innovation som för entreprenörskap.

Med det sagda föreslår jag att utbildningsutskottet tillstyrker motion 2016/17:3564 (C) yrkandena 23 och 26 och delvis tillstyrker motion 2016/17:3568 (M) yrkandena 26 och 28 i den utsträckning det överensstämmer med det jag här har anfört.

7. En svensk rymdstrategi (M, C, L, KD)

Lars Hjälmered (M), Hans Rothenberg (M), Hanif Bali (M), Said Abdu (L), Penilla Gunther (KD), Sofia Fölster (M) och Rickard Nordin (C) anför:

Vi anser att Sverige behöver en rymdstrategi. I april 2014 tillsatte alliansregeringen en utredning med syfte att utarbeta en strategi för att använda rymdverksamhet som en strategisk tillgång, för att möta samhällets behov och för att stärka den svenska industrins konkurrenskraft. Sverige har länge varit förhållandevis framgångsrikt på rymdområdet, men det krävs fortsatt och

systematiskt arbete för att tillvarata, samordna och utveckla denna position. Detta är inte minst viktigt då rymdforskningen också påverkar andra samhällssektorer, alltifrån utbildning och forskning till försvar och miljö. Inom EU pågår ett arbete med en ny strategi för rymdområdet. En nationell rymdstrategi är därför mycket angelägen att få på plats. Trots att Rymdutredningen presenterade sitt betänkande En rymdstrategi för nytta och tillväxt (SOU 2015:75) hösten 2015 har regeringen ännu inte agerat. Vi anser därför att riksdagen genom ett tillkännagivande ska uppmana regeringen att senast under 2017 presentera ett förslag till svensk rymdstrategi. Därmed föreslår vi att utbildningsutskottet tillstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkande 13, 2016/17:3566 (KD) yrkande 11, 2016/17:3567 (L) yrkande 22 och 2016/17:3568 (M) yrkande 23.

8. Övrigt om forskning och innovation (M)

Lars Hjälmered (M), Hans Rothenberg (M), Hanif Bali (M) och Sofia Fölster (M) anför:

Vi anser i likhet med vad som anförs i motion 2016/17:3568 (M) att Riseinstituten kan ha en större roll i att arbeta med samhällsutmaningar och involvera små och medelstora företag i detta arbete, men då behövs en större basfinansiering för detta. Vi ser inte att de insatser som presenteras i propositionen som helhet trimmar det svenska forsknings- och innovationssystemet tillräckligt för global konkurrens. Liksom Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) vill vi att Sverige ska utveckla en forsknings- och innovationspolitik där prioriteringar, styrkeområden och samhällsutmaningar kommer i fokus. Till det behövs ett sammantaget grepp där hela det svenska forsknings- och innovationssystemet tar större hänsyn till internationell forskning och rekommendationer. Vi kan konstatera att detta perspektiv tyvärr saknar genomslag i forsknings- och innovationspropositionen. Den förstärkning av instituten som gjordes under den tidigare alliansregeringen menar vi behöver ta ytterligare ett steg. Vi vill därför stärka institutsektorn genom att göra en ytterligare förstärkning av Rise. Vi är kritiska till att Riseinstitutens viktiga arbete skjuts upp ett helt år. Det går på total tvärs mot såväl regeringens retorik som branschens och expertorganisationernas logik. Vi ser institutens roll att utveckla de små och medelstora företagen som betydande och vill ge Rise och de regionala universiteterna i uppdrag att stödja de mindre företagen.

Vi anser vidare mot bakgrund av Vinnovas utvärdering av innovationskontoren att det fortsatt är viktigt att fokusera på kvalitet och likvärdighet, och i detta arbete bör de varierande betygen för de olika lärosätena särskilt beaktas. Ett särskilt fokus behöver också läggas på lärosätenas relation till inkubatorerna för att säkerställa ett effektivt flöde av idéer. Vi menar att Vinnovas samarbete med inkubatorer och andra relevanta aktörer måste vidareutvecklas, till vilket vi också vill tillskjuta extra resurser för att utnyttja

inkubatorernas fulla potential som kommersialiseringsmotorer. Vi vill därför se en riktad satsning på inkubatorer.

Mot bakgrund av detta anser vi att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2016/17:3568 (M) yrkandena 30–32 och avstyrka motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 22, 25 och 32 och 2016/17:3566 (KD) yrkandena 13, 14 och 19.

9. Övrigt om forskning och innovation (C)

Rickard Nordin (C) anför:

Jag och Centerpartiet vill att offentlig sektor bättre ska stimulera innovationer. Med den snabba teknikutvecklingen finns stora möjligheter till smarta och innovativa lösningar på vardagliga utmaningar inom t.ex. vården. För att dra nytta av den tekniska utvecklingen är det därför viktigt att myndigheterna och politiken kontinuerligt ser över aktuella regelverk för att garantera att dessa inte hindrar utvecklingen. Ett innovationsfrämjande arbetsklimat bidrar inte bara till nya affärsidéer utan kan även stimulera s.k. intraprenörer, innovatörer inom verksamheten, som får möjlighet att göra verklighet av sina idéer och bidra till vardagliga förbättrande åtgärder. I likhet med vad som anförs i motion 2016/17:3564 (C) vill jag att det ska skapas mekanismer för att stärka incitamenten för vardagsnära innovationer. Mekanismer som uppmuntrar innovativa produkter, tjänster och arbetssätt kommer att förbättra kvaliteten i välfärden.

Jag och Centerpartiet ser vidare en stor potential i den kunskapsintensiva tjänstesektorn. Det är därför olyckligt att regeringen inte väljer att satsa på tjänsteinnovationer i propositionen. För fler arbetstillfällen och stärkt konkurrenskraft behöver även de kunskapsintensiva tjänsteföretagen få förutsättningar att spela en viktigare roll för svensk forskning och innovation.

Slutligen vill jag med anledning av de här aktuella motionsyrkandena framhålla min och Centerpartiets vision om en grön och hållbar industri. Sverige har Europas mest högkvalitativa järnmalm och en specialiserad och innovativ stålindustri, som det är viktigt att värna och utveckla. Samtidigt är stålindustrin en av de branscher som i dag släpper ut mest koldioxid. Sverige har stora fördelar i produktion av material och därmed goda förutsättningar att vara världsledande. Utmaningen ligger i att hitta bästa tillgängliga teknik, minska miljöpåverkan och bidra till ett hållbart samhälle. För att Sverige ska ligga i framkant anser jag att det bl.a. krävs satsningar på forskning och innovationer när det gäller produktionsprocesser inom stål och järn samt materialutveckling. Det är inte minst viktigt för att minska koldioxidutsläppen och bidra till industrins gröna omställning.

Med detta föreslår jag att utbildningsutskottet tillstyrker motion 2016/17:3564 (C) yrkandena 22, 25 och 32 och avstyrker motionerna 2016/17:3566 (KD) yrkandena 13, 14 och 19 och 2016/17:3568 (M) yrkandena 30–32.

10. Övrigt om forskning och innovation (KD)

Penilla Gunther (KD) anför:

Sverige är ett av världens bästa länder på innovation men bland de sämsta på att kommersialisera dessa. I likhet med vad som anförs i motion 2016/17:3566 (KD) vill jag stärka samverkan mellan universitet, forskningsinstitut och näringsliv och se nya gemensamma forskningsprogram som återspeglar näringslivets behov och där staten deltar som betydande finansiär. Det totala innovationssystemet omsätter dock mycket offentliga medel, och det behövs en genomgång av aktörer på alla nivåer för att göra systemet lättillgängligt, begripligt och adekvat. Jag och övriga kristdemokrater anser att en översyn av innovationssystemet är nödvändig. Mycket offentliga medel läggs på alla nivåer. Statliga medel fördelas t.ex. genom myndigheter som Vinnova och Tillväxtverket, andra typer av stöd fördelas genom forskningsinstitut och företagsrådgivarorganisationer. Det är viktigt att dessa myndigheter har frihet att fördela medlen utan detaljstyrning av statsmakterna. Vidare fördelas regionala och kommunala medel till inkubatorer, science centers, utvecklingscenter och samverkan genom kommunalförbund och andra organisationer. Jag menar, i likhet med vad som anförs i den nämnda motionen, att det måste kunna utvecklas en metod för att mäta inte bara antalet företag som startar eller växer i omsättning ekonomiskt eller antal anställda. Det bör även finnas en metod där samhällsnyttan med innovationer kan mätas och utvärderas.

De statligt hel- och delfinansierade forskningsinstituten är många till antalet och inte alltid väl kända av de målgrupper som skulle kunna dra nytta av deras verksamheter. Därutöver finns det även forskningsinstitut som är knutna till olika lärosäten. Institutens roll att samverka för att bidra till nyttiggörande och spridande av kunskap är viktig. Institutet tar den tidiga akademiska kunskapen vidare till tillämpning i projekt initierade av företagen. Även test och demonstration av nya varor, processer och tjänster, där kommersiella aktörer saknar intresse, är en viktig funktion som instituten har. Att instituten har en viktig roll att fylla i innovations- och utbildningssystemet råder det därmed ingen tvekan om. Institutet måste dock mot bakgrund av näringslivets strukturomvandling dels vidga sina intressegrupper för verksamheterna till att även inkludera nya eller omdanade branscher, dels utvidga de sätt på vilka de närmar sig företagen. Många företag står inför komplexa och tvärvetenskapliga utmaningar, och instituten måste kunna möta upp med ett helhetsperspektiv. Jag delar därmed uppfattningen i den nämnda motionen om att det behövs en översyn av samtliga instituts verksamhet när det gäller resultat av insatser, att åstadkomma bättre samverkan med näringslivet och att utveckla formerna för att nå nya målgrupper för verksamhetens inriktningar. Med detta föreslår jag att utbildningsutskottet tillstyrker motion 2016/17:3566 (KD) yrkandena 13, 14 och 19 samt avstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 22, 25 och 32 och 2016/17:3568 (M) yrkandena 30–32.

Särskilda yttranden

Övergripande om forskning och innovation (V)

Birger Lahti (V) anför:

Som framgår av utskottets ställningstagande, som jag i det föregående ställt mig bakom, är jag och Vänsterpartiet positiva till en sammanhållen forskningspolitik. Jag står också bakom flera av de ambitioner och förslag som regeringen presenterar i propositionen. I Vänsterpartiets motion 2016/17:3561 presenteras ett antal förslag där det enligt partiets mening saknas åtgärder i propositionen eller där regeringens åtgärder är otillräckliga. Inget av dessa förslag berör dock näringsutskottets beredningsområde. Jag vill i det här sammanhanget även nämna att Vänsterpartiets syn på industriforskning presenteras närmare i motion 2016/17:1737 (V). Jag och övriga vänsterpartister i riksdagen kommer därmed att få anledning att återkomma till och utveckla vår syn på det området i samband med att dessa motionsyrkanden hanteras.